

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

Факультет іноземної філології

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНОЗЕМНОЇ
ФІЛОЛОГІЇ І ЛІНГВОДИДАКТИКИ**

**Збірник наукових статей здобувачів вищої освіти
факультету іноземної філології
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди**

Випуск 5

Електронне видання

Харків – 2023

ЗМІСТ

<i>Адамян Кароліна.</i> Типологія дискурсивних слів у сучасному мовознавстві	7
<i>Антипенко Ганна.</i> Негативні конотації образу жінки в англомовних прислів'ях	11
<i>Бабенко Дар'я.</i> Директивні мовленнєві акти та їх особливості в англомовному художньому дискурсі (на матеріалі твору Джорджа Р.Р. Мартіна “A Game of Thrones”)	14
<i>Бережна Анастасія.</i> Критичне мислення та соціальні переконання в романі Дж. Остін «Докази розуму»	19
<i>Беляєва Вікторія.</i> Способи зображення емоційного стану персонажів (на матеріалі роману Дж. Роулінг “Harry Potter and the Philosopher’s Stone”) ...	23
<i>Блажко Юлія.</i> Структура лексико-семантичного поля «Рух людини» (на матеріалі англомовних словників)	27
<i>Боков Ігор.</i> Особливості перекладу політичних промов	34
<i>Бокова Дар'я.</i> Абревіатури в освітньому дискурсі: структура, семантика, прагматика	37
<i>Болховецька Валерія.</i> Мотив історичної пам'яті у творах Дж. Орвелла і О. Гакслі	41
<i>Борисов Артем.</i> Особливості семантики дієслів руху в текстах науково-фантастичного жанру	44
<i>Васильєва Вікторія.</i> Англійські реалії як відображення лінгвокультурологічних особливостей мови	48
<i>Гаврюченко Олександра.</i> Типологія і загальна стилістична характеристика текстів повчального характеру	51
<i>Гордієнко Анна.</i> Філософська концепція буття у творчості Роберта Грейвза ...	54
<i>Грєєва Ганна.</i> Засоби вербалізації концептів <i>GLORY</i> та <i>DISGRACE</i> в англомовних словниках	57
<i>Гриценко Віта.</i> Метафора в образному моделюванні світу (на мовному матеріалі косметологічного дискурсу)	61
<i>Гузенко Олександр.</i> Мультимодальні метафори як засіб створення гумору в TED-доповідях	64
<i>Gutniev, Oleksii.</i> Stylistic Means in the Formation of the Image of Scotland in English Tourist Advertising Text	69
<i>Дерід Ірина.</i> Вербалізація концепту DRINKING фразеологічними засобами сучасної англійської мови	72

ТИПОЛОГІЯ ДИСКУРСИВНИХ СЛІВ У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ

Кароліна АДАМЯН

Науковий керівник – доктор філологічних наук, доцент Я. Ю. Сазонова

Робота присвячена дослідженню дискурсивних маркерів когерентності англomовного діалогічного тексту. Ці одиниці об'єднані спільною властивістю – слугувати зв'язуючими елементами дискурсу. В роботі розкрито, що дискурсивним маркером називається мовний інструмент структурування дискурсу – слова, фрази, вставні конструкції, що не мають лексичного значення проте виконують важливу функцію передачі намірів мовця під час розмови.

Ключові слова: дискурсивні слова, типологія, лінгвістика, діалогічний текст, структура.

This work is devoted to the study of discursive markers of coherence of an English-language dialogic text. These units are united by the common property of serving as connecting elements of discourse. The work revealed that a discursive marker is a linguistic tool for structuring discourse – words, phrases, parenthetical constructions that do not have a lexical meaning, and perform an important function of conveying the speaker's intentions during a conversation.

Keywords: discursive words, typology, linguistics, dialogic text, structure.

Сьогодні дискурсивні маркери знаходяться в полі зору багатьох дослідників [4; 6]. Як учасник комунікативного процесу, адресант мовлення завжди чекає на певні вказівки взаєморозуміння, у той час як адресат мовлення забезпечує зворотній зв'язок, який є свідченням розуміння та зацікавленості у розмові. Роль дискурсивних маркерів у комунікативній взаємодії полягає у вказівці на наміри учасників інтеракції, а також особливості їхнього реагування. Однак роль дискурсивних маркерів у різних комунікативних ситуаціях, наприклад, коли комуніканти перебувають один одного, не отримала висвітлення в сучасних наукових розвідках.

Аналіз публікацій з теми роботи. Б. Фрейзер говорив, що дискурсивні маркери є запорукою розуміння соціального устрою [5, с. 251-269]. Вони відіграють важливу роль у розумінні дискурсу і розвитку інформації. На думку Т. ван Дейка, дискурсивні маркери є макроконекторами, адже вони сповіщають про нові макропропозиції та надають зв'язності дискурсу [1, с. 66]. Різноманітні дискурсивні маркери співвідносяться з численними функціями, які вони виконують, відповідно до контексту, позиції маркеру та інтонації. Маркери можуть виконувати найрізноманітніші функції, однак нас цікавить функція прояву згоди за допомогою дискурсивних маркерів у ситуації перебування мовленнєвої взаємодії, що до сьогодні мало описано в лінгвістиці. Сучасні підходи до класифікації і тлумачення терміну «дискурсивний маркер» представлені у працях Д. Шифрін, Б. Фрейзера, Е. Траугот, Л. Брінтон, О. Котова, К. Бауера-Рамазані, К. Кисельової, Д. Пайяр.

Мета роботи – дослідити, як тлумачиться поняття дискурсивних слів у сучасному мовознавстві.

Викладення основної інформації. У сучасній лінгвістиці існують різні підходи до визначення терміну «дискурсивний маркер» (далі ДМ). Разом з традиційним, широким тлумаченням поняття як вставного слова/конструкції [8, с. 932], модальної частки, вигуку, існують й інші визначення. На думку Д. Шифрін, в процедурному описі дискурсу ДМ сигналізують про зміну фокусу уваги та інтенцій; в теорії риторичних структур ДМ визначають риторичні відносини між сегментами [7, с. 49].

Розглядаючи дискурсивні маркери, необхідно відмітити, що фатична функція мови тут відіграє першочергову роль. Фатична, або контакто-установлююча функція означає встановлення, збереження чи закріплення підтримуваних зв'язків і стосунків, індивідуальних чи соціально-масових. Поняття «фатична функція» однаково стосується усіх тематичних груп одиниць мовленнєвого етикету, бо навіть прощаючись, ми встановлюємо можливість подальшого зв'язку.

Як відомо, інформацію в дискурсі можна розподілити на концептуальну та процедурну. Американська дослідниця Д. Шифрін трактує ДМ як послідовно залежні елементи, що ставляться в один ряд з одиницями мовлення і вивчає 11 ДМ: *oh, well, and, but, or, so, because, now, then, I mean, y'know* [7, с. 45]. Б. Фрейзер визначає ДМ як функціональний клас висловлень в будь-якій мові й називає їх «прагматичними маркерами». Ці вирази з'являються в сегменті дискурсу, однак не є частиною пропозиційного змісту висловлення. Вони сигналізують, акцентують і маркують аспекти спілкування, які хоче передати комунікант [8, с. 23]. З позиції Е. Траугот ДМ – це дискурсивно-дейктичні одиниці, найважливіша мета яких – сигналізувати про коментар, визначаючи тип послідовного дискурсивного зв'язку між поточним висловленням і попереднім дискурсом.

Розглянемо основні характеристики ДМ:

1. Особливістю ДМ як окремої групи слів і словосполучень є відсутність чітких меж їх організації через приналежність до різних частин мови (часток, прислівників, сполучників та ін.).

2. Своєрідність плану змісту ДМ часто інтерпретується відсутністю у них власного лексичного значення, тобто відбувається так звана десемантизація слова і словосполучення в дискурсивному використанні. ДМ не мають денотата, тому вони вивчаються лише через вживання у певному контексті.

3. Багатозначність терміну ДМ відрізняється від полісемії імен і дієслів. Значення ДМ – категорія більш суб'єктивна, ніж значення повнозначних слів.

Найбільш поширену в сучасному мовознавстві класифікацію ДМ запропонувала Д. Шифрін. Як зазначалось раніше, авторка класифікує 11 ДМ. Вони представлені сполучниками (*and, but, or, because*), прислівниками (*now, then, so*), частками (*oh, well*), вставними реченнями (*you know, I mean*). Вивчення цих одиниць проводиться з урахуванням п'яти «рівнів мовлення» (*planes of talk*): 1) пропозиційна структура; 2) структура дій (мовленнєві акти); 3) структура

чергування реплік; 4) склад учасників; 5) інформаційний стан повідомлення. ДМ інтегрують взаємопов'язаність одиниць на усіх рівнях. До того ж кожен ДМ відноситься, в першу чергу, до конкретного плану: наприклад, *oh* – до інформаційного стану повідомлення і структури дій, *and* – до пропозиційної структури [3].

Б. Фрейзер подає таку класифікацію маркерів:

- базові маркери (*basic markers*) – вказують на характер або силу «базового спілкування»: тип мовленнєвого акту, перформативи (*I swear, I promise, I suggest*) – вказує експліцитно на силу базового повідомлення;

- «прагматичні ідіоми» (*Could you, would you*);

- маркери-коментарі (*commentary markers*) – коментують «базове повідомлення»: маркери оцінки (*fortunately*), «евіденційні маркери» (*possibly*), маркери джерел інформації (*they say, I heard that*), маркери пом'якшення (*If I am not mistaken, If you don't mind*);

- паралельні маркери (*parallel markers*) – доповнюють базові повідомлення: вокативи (звертання за іменем тощо), маркери незадоволення, маркери солідарності (*my dear, frankly speaking*);

- дискурсивні маркери (*discourse markers*) – вказують на зв'язок базового повідомлення з контекстом: маркери зміни топіка (*by the way*), контрастивні маркери (*but, however, although*), деталізуючі маркери (*in other words, more than that, particularly, also, and, or*), маркери висновку (*that is why, so, accordingly*) [5].

К. Бауер-Рамазані виокремлює чотири види ДМ: 1) з'єднувальні сполучники (*coordinating conjunctions*); 2) конектори (*connectors*); 3) підрядні сполучники (*subordinating conjunctions*); 4) фразові єднальні засоби (*phrase linkers*) [3].

Спираючись на класифікацію, запропоновану Б. Фрейзером, у праці представника ранньоновоанглійського періоду теолога Томаса Брауна можна простежити наявність таких ДМ:

1) *Conceive the distinct number of three, not divided nor separated by the intellect, but **actually** comprehended in its unity, and that a perfect trinity* [5].

ДМ *actually* належить до класу *commentary markers* і вживається для внесення нової інформації у речення.

2) ***However**, I am sure there is a common spirit, that plays within us, yet makes no part in us...*[6].

У прикладі (2) дискурсивний конектор *however* (*discourse marker*) сигналізує про контрастивні зв'язки між частинами висловлення. Для ранньоновоанглійського теологічного дискурсу притаманно використання декількох ДМ навіть у межах одного речення:

3) *Do **but** extract from the corpulency of bodies, or resolve things beyond their first matter, **and** you discover the habitation of angels; which if I call the ubiquitous and omnipresent essence of God, I hope I shall not offend divinity: for, before the creation of the world, God was **really** all things* [5];

4) *Thus we are men, **and** we know not how; there is something in us that can be without us, **and** will be after us, **though** it is strange that it hath no history what it was before us, nor cannot tell how it entered in us* [6];

5) *I do not deny but that true faith, **and** such as God requires, is **not only** a mark or token, **but also** a means, of our salvation; **but**, where to find this, is as obscure to me as my last end* [6].

ДМ *and, or, also* у прикладах (3), (4) і (5) вносять додаткові значення в контекст, ДМ *but, thus, though* вказують на протиставлення суміжних пропозицій, а маркер-коментар *really* передає оцінку достовірності повідомлення.

Висновки. Отже, дискурсивним маркером називається мовний інструмент структурування дискурсу – слова, фрази, конструкції, що не мають реального лексичного значення, проте виконують важливу функцію передачі намірів мовця під час розмови. Тема дискурсу і відповідно його одиниць – дискурсивних маркерів – залишається недостатньо вивченою і потребує комплексного діахронічного і синхронічного аналізу.

Література

1. Засекін С. В. Дискурсивні маркери когерентності англomовного діалогічного тексту: когнітивний та прагматичний аспекти: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня кандидата філологічних наук: спеціальність 10.02.04 – германські мови. Київ, 2001. 23 с
2. Дейк Ван Т. А. К определению дискурса. URL: <http://www.discourse-in-society.org/teun.html> (дата звернення: 20.05.2023).
3. Bauer-Ramazani, Ch. English Discourse Markers. URL: academics.smcvt.edu/cbauerramazani/AEP/BU113/English/disc_markers.ht/ (дата звернення: 20.05.2023).
4. Fraser, B. An approach to discourse markers. *Journal of Pragmatics*. 1990. № 14. P. 95-108.
5. Fraser, B. Pragmatic markers. *Pragmatics*. 1996. 6 (2). P. 318-322.
6. Fraser, B. What are discourse markers? *Journal of Pragmatics*. 1999. Vol. 31. P. 931-952.
7. Schiffrin, D. Discourse Markers. Cambridge University Press, 1987. 318 p.
8. Traugott, E. The role of the development of discourse markers in a theory of grammaticalization. URL: http://www.wata.cc/forums/uploaded/136_1165014660.pdf (дата звернення: 20.05.2023).